

část šestá

**ODPOVĚDNOST
A DŮSLEDKY
V RÁMCI ŠKOLNÍ
DOCHÁZKY**

— Používání důsledků lze široce uplatnit v rámci povinné školní docházky. Se školními povinnostmi se mnoho rodičů potýká a škola zabírá v odpovídajícím věku dítěte významnou část života celé rodiny. Ukážeme si, jak si tuto dobu a tuto oblast co nejlépe nastavit tak, abychom nenesli na svých bedrech víc, než je třeba, a zároveň aby dítě maximálně využilo tuto zkušenost k budování své odpovědnosti. Protože ať už je škola, jaká chce, dítěti se v ní líbí nebo ne, každá nabízí podmínky pro to, aby se dítě v oblasti své odpovědnosti a samostatnosti zlepšilo a posunulo. Když tomu ještě navíc rodič napomáhá, můžete tento čas skvěle využít k „vybavení“ dítěte schopnostmi, dovednostmi a postoji důležitými pro život.

Zahájením školní docházky se dítě přesouvá do období klíčového pro rozvoj odpovědnosti a samostatnosti a to je i díky škole ideální k naučení se dělat věci, co ho nebaví. Zní to zvláště, ale je to tak. Když dítě chodí do mateřské

Zahájením školní docházky se dítě přesouvá do období klíčového pro rozvoj odpovědnosti a samostatnosti a to je i díky škole ideální k naučení se dělat věci, co ho nebaví.

školy, tedy asi do šesti let věku, je důležité, aby se naučilo dělat to, co ho baví. A na to je školka jako stvořená – dítě nemá celý den nic důležitějšího na práci, než si hledat zábavu – s čím si chce hrát, s kým si chce zrovna hrát. Přelétá z jedné aktivity ke druhé, nechává se vést aktuálním chtěním a tím, co se mu zrovna líbí.

Občas po něm něco chceme – uklidit si hračky, obléknout kalhoty či botičky –, ale je toho minimum a je zcela v pořádku, že u toho nevydrží, nepostupuje systematicky: za chvíli zapomene, že si má obléct i druhou ponožku, že má oblečenou zatím jen jednu nohavici od kalhot apod. V tomto období dítě zatím nemá vybudovanou systematickost, schopnost setrvat u něčeho, co není zábava. Samozřejmě je zcela v pořádku, že některé věci po něm rodič chce a trvá na nich, ale zároveň je v pořádku, že to dítěti nejde a nešlape jako hodinky.

Jeho hlavním úkolem je totiž hledat si zábavu a nechat se zlákat tím, co ho zrovna baví. Běžně fungující dítě ve věku do šesti let nemá vybudovanou disciplínu na povinnosti, na to bude čas později. Důležité je naučit se hledat si, co ho baví.

Na první pohled se může zdát, že tato dovednost je mnohem méně podstatná, než učit se povinností, ale je důležitá úplně stejně. Pokud totiž dítě nebude vědět, co chce dělat, disciplína je mu k ničemu – nebude mít cíl, touhu, potřebu ani motivaci jít za tím, co ho baví. Co vypadá jako banalita, vede v dospělosti k velkým problémům. Mnoho dospělých neví, co se svým životem, jak ho chtějí strávit a naplnit, chybí jim osobní motor, směřování, touhy. Jedno bez druhého se neobejde.

Dělat, co ho baví, se dítě většinou naučí automaticky, ale i do tohoto procesu rodič mnohdy nevhodně vstupuje a zasahuje. Například tím, že dítě řídí příliš. Když jsem vedla skupiny rodičů s dětmi v rámci Montessori klubu, potkávala jsem se s tím často – chodily tam zhruba dvouleté děti a některé maminky měly tendenci jejich činnost neustále řídit: „Tady to přelej, tady to drž a pojď si hrát s tímto.“ Takto vedené dítě se nenaučí řídit se samo svým chtěním a svým vlastním pocitem „baví“. Je buď poslušné a řídit se nechá, v tom případě se naučí, že mu někdo jiný říká, co má dělat, nebo má potřebu si svůj prostor hájit, a pak se vzteká a proti matce bojuje.

Přibližně v šesti letech dítě zahajuje školní docházku a nastává další vývojové období, kdy se cíl mění. Dítě by už ideálně mělo umět nacházet, co ho baví, a umět se samo zabavit. V tomto dál pokračuje, ale přidává k tomu také budování další schopnosti (dovednosti): **dělat i věci, co ho nebaví**. Což je v tomto věku obvykle například vyklízení myčky, dělání domácích úkolů, ranní vstávání do školy, příprava aktovky a spousta dalších podobných povinností.

Jak můžeme dítě podpořit v tom, aby dokázalo dělat i věci, které ho nebaví, ale jsou potřeba?

Proč potřebujeme umět dělat, co nás nebaví, a jak to vznikne

— Většinou to známe sami – do povinností, které se opakují, jsou rutinní, jako například úklid bytu, žehlení, vyměňování plínek, večerní koupání dětí, večerní úklid kuchyně atd., se nám obvykle moc nechce. Máme činnosti oblíbené, ale i ty, které jsou pro nás otravné, a někdy musíme sbírat delší dobu síly, než se do nich pustíme, zároveň nám je jasné, že je za nás nikdo neudělá a udělat je potřebujeme. Víme totiž, co se stane, kdybychom je neudělali – nádobí obrostle plísní, v bytě se nebude dát fungovat, neodevzdaná práce může znamenat pokárání od nadřízeného, snížení platu či výpověď.

Protože tedy máme zkušenost, že by bylo ještě horší, kdybychom tyto nezábavné činnosti neudělali, přimějeme se k nim. Jsme totiž schopni nést za ně odpovědnost a dá se na nás spolehnout.

Je-li zkušenost dostatečná, nedá nám ani tolik práce se k nezábavným povinnostem přimět a o to méně je odkládáme. Máme vše rychle z krku a můžeme dělat něco zajímavějšího. A o to právě jde – umět své povinnosti rychle a efektivně vyřešit, aby nás odkládání či neřešení nedostávalo do potíží a mohli jsme svůj život trávit zajímavějšími věcmi (než neustále přemítat, že musíme umýt to nádobí, ale pořád ještě se nám nechce).

Vybudovat si efektivní mechanismy na zvládnání věcí, které nás nebaví, se vyplácí. Ideálním obdobím je k tomu právě školní docházka. Můžeme si to představit opravdu jako nějaký mechanismus, postup, strukturu, která v nás vzniká, něco jako žebřík, který si přistavíme ve chvíli, kdy se potřebujeme vypořádat s nějakou povinností.

Pokud v sobě takový mechanismus vybudujeme, máme dobrý základ do celého dospělého života. Pokud se mu vyhneme, budeme se potýkat s problémy a složitě pak vše dohánět a „doučovat“ se v období, kdy bude důležité zase něco jiného. Když školou projdeme tak, že se moc nepřetrhneme, a ještě nám kryjí záda rodiče, může to vypadat na první pohled výhodně, nicméně velmi brzy se nám to vrátí v podobě mnohonásobně větších komplikací.

Když školou projdeme tak, že se moc nepřetrhneme, a ještě nám kryjí záda rodiče, může to vypadat na první pohled výhodně, nicméně velmi brzy se nám to vrátí v podobě mnohonásobně větších komplikací.

Mnozí lidé se povinností vyhýbají celý život, ale jejich život pravděpodobně nebude stát za moc. Tito lidé jsou málokdy schopni v životě dosáhnout toho, čeho by chtěli, protože na to nemají dostatečnou disciplínu. A bez ní to nejde. Například učitele může bavit učit, ale jeho práce zahrnuje i různé papírování, které ho třeba vůbec bavit nemusí. Je však nutné k tomu, aby mohl vykonávat tu zábavnější část své práce.

Rodič, který plní během školní docházky za dítě povinnosti, jež už by mohlo dělat samo, mu prokazuje medvědí službu. Ukažme si tedy, jak dítě podpořit, aby mělo k budování zmíněných mechanismů dobré podmínky, jak se ke školním povinnostem postavit, abychom dítěti učební prostor neubírali, ale zároveň ho v něm nechal plácet. Protože nestačí nechat na něm jeho povinnosti, musíme mu ještě pomoci se jim naučit.